

FÄLLER ZSUZSANNA

A Független Rendészeti Panasztestület 457/2010. (XI. 10.) számú állásfoglalásának ismertetése

I.

Súlyos alapjogsérelmet állapított meg a Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) annak a 14 éves panaszosnak az esetében, akit bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt az a rendőr állított elő, akinek a sérelmére az adott bűncselekményt elkövették.

A Testületnél a panaszos nagynénje terjesztett elő panaszt, aki előadta, hogy uno-kaöccsét az iskolából hazafelé tartva megállította egy rendőr a rendőrség épülete előtt, és behívta a kapitányságra, ahol ezután több rendőr jelenlétében kihallgatták. A meghallgatás során derült ki, hogy a fiút azért hívták be, mert az egyik, helyi rendőrkapitányságon dolgozó rendőr gépjárművét megkarcolták. A rendőrök azt állították, hogy videofelvétel áll rendelkezésükre arról, hogy a panaszos haladt el az autó mellett akkor, amikor azon sérülés keletkezett, ezért felszólították őt, hogy ismerje be tettét. A panaszos nagyon megijedt, utólagos elmondása szerint meg volt zavarodva, és, bár valóban azt mondta, hogy ő karcolta meg a gépkocsit, nem tudta pontosan, hogy mikor, kinek, melyik kérdésére válaszol. A beadvány szerint a panaszos édesanyját csupán a gyermek másfél órás kihallgatását követően értesítették telefonon, aki addigra már nagyon aggódott, mivel a nagyszülőktől csak annyi információval rendelkezett, hogy a gyermek nem ért haza az iskolából a szokott időben. Értesítését követően a panaszos édesanyja azonnal bement a rendőrségre, ahol röviden elmondták neki, hogy mi történt, a rendőrség által hivatkozott videofelvétel azonban technikai okok miatt sem ő, sem a panaszos nem tudta megtekinteni. A fiú elmondta továbbá, hogy a rendőrkapitányságon megfélemlítették, kezébe adtak

valamit, és felszólították, hogy vallja be, ezzel karcolta meg a gépjárművet. Ezt követően kipakoltatták az iskolatáskájában lévő eszközöket, és felszólították, hogy mutassa meg, mivel követte el a bűncselekményt, majd megpróbálták rábírní annak beismerésére, hogy édesapja bántalmazza, és emiatt nem ismeri be a cselekmény elkövetését.

II.

A Testület a tényállás tisztázása érdekében megkereséssel fordult a rendőrséghez, és a rendelkezésre bocsátott dokumentumokból az alábbiakat állapította meg. Az előállítást foganatosító r. főtörzsőrmester a rongálás napján a rendőrkapitányság parkolójába állt be gépjárművével, amely napközben még sérülésmentes állapotban volt. Amikor azonban szolgálata befejezését követően hazaindult, észlelte, hogy a gépjármű egyik oldalát teljes hosszában megkarcolták egy éles tárggyal. A r. főtörzsőrmester az ügyben feljelentést tett, amelynek nyomán kisebb kárt okozó rongálás vétsége miatt büntetőeljárás indult ismeretlen tettes ellen. Ezután megtekintette a rendőrkapitányság kamerái által készített felvételeket, és észlelte, hogy 13 óra körüli időben egy iskolatáskás fiatal fiú – akiről pontosabb személyleírást nem tudott adni – elhaladt a jármű jobb oldali sárvédője mellett. Ezt követően több időpontban megfigyelést tartottak kollégáival a rendőrkapitányság parkolójában, és két nappal később, 13 óra körüli időben arra lett figyelmes, hogy a néhány száz méterre lévő általános iskola felől gyalogol egy hátitáskás fiú a parkoló melletti füves részen, aki feltűnően figyel a jármű megkarcolt oldalát, majd áthalad a kapitányság parkolóján. A r. főtörzsőrmester megállította a fiút a rendőrkapitányság épülete előtt, igazoltatta, majd, mivel kérdéseire a fiú a bűncselekmény elkövetését elismerte, előállította őt az Rtv.¹ 33. § (2) bekezdés b) pontja alapján², és átadta a panaszost az ügy előadójának. Az objektum védelme érdekében felszerelt kamera felvételét – amelyen a rendőrség állítása szerint éjszakainak tűnő kép látható, amin az órák másodperces gyakorisággal változnak – technikai okokra hivatkozva nem tudták kimásolni, így az eljárásban sem állt rendelkezésre. Az előállítás körülbelül két órát vett igénybe, a panaszos szabadon bocsátásakor azonban az előállításáról igazolást – az előállítást foganatosító rendőr egyéb szolgálati feladataira hivatkozással – nem állítottak ki.

A panaszos az ügy előadójának beismerte, hogy a rongálást ő követte el, ezt követően értesítették szüleit, akik rövid időn belül megérkeztek a rendőrkapitányság-

¹ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

² Az Rtv. 33. § (2) b) pontja szerint „A rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt, [...] aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható.”

ra, és az előadó megkezdte a panaszos tanúkihallgatását. Az ügy előadója elmondta, hogy a tanúkihallgatásról felvett jegyzőkönyv elkészítése 73 percet vett igénybe, mivel a panaszos érzelmi változásai miatt a kihallgatás érdemi részét több alkalommal rövidebb időre meg kellett szakítani. A tanúkihallgatás során a panaszos elmondta, hogy minden nap a rendőrség parkolóján keresztül jár iskolába. A rongálás napján 12 óra 35 percig tartott a tanítás, ezt követően haza indult, táskája mindvégig a hátán volt. Útközben talált valamit a földön, amit felvett, de már nem emlékszik rá, hogy mi volt az. Ezzel a tárggyal a kezében egyensúlyozott a gépkocsi mellett húzódo szegélyen, és nem szándékosan, de többször hozzáért a kocsihoz. Akkor nem vette észre, hogy nyomot hagyott volna a gépkocsin. Ezt követően hazament, de a talált tárgyat útközben eldobta, így azt megmutatni nem tudta. Az ügyben végzett adatgyűjtés során egyébként a panaszos mellett több más személytől is felvilágosítást kértek azok közül, akik más napokon a bűncselekmény feltételezett időpontjában a környéken haladtak el. Az eljárás során kihallgatták a panaszos egyik osztálytársát, valamint osztályfőnökét is.

A panaszos zavart viselkedése, valamint érzelmi kitörései miatt a rendőrség pszichológus szakértőt is kirendelt a fiú személyiségjegyeinek, társadalmi kapcsolatainak megállapítása, valamint szavahihetősége megkérdőjelezhetőségének vizsgálata érdekében, a szakértő kirendelése ellen azonban a panaszos családja panasszal élt az ügyészségnél, ahol a panasznak részben helyt adtak, és a szakértői vizsgálat mellőzésére utasították a nyomozó hatóságot. Az ügyészség megállapította, hogy a panasz a kihallgatással kapcsolatban alapos, mivel a panaszossal szemben megalapozott gyanú nem merült fel, őt tetten nem érték, így gyanúsított kihallgatásáról nem intézkedtek, a panaszost tanúként hallgatták ki. A Be.³ 68. § (2) bekezdése alapján a 14. életévét betöltött személy kihallgatása iránt úgy intézkedhet a nyomozó hatóság, hogy a kiskorút idézi, és ezzel egy időben gondozóját azzal a felhívással értesíti, hogy a megjelenésről gondoskodják. Mind az idézést, mind az értesítést olyan időben kell kiadni, hogy a kihallgatás megkezdése előtt a törvényes képviselő abban a helyzetben legyen, hogy a kihallgatás során jelen lehessen. Fentiek miatt az ügyészség álláspontja szerint a nyomozó hatóság a panaszos, valamint törvényes képviselője jogait sértve járt el, amikor a kapitányság épülete elől előállította a panaszost, és a törvényes képviselő csak ezt követően érkezett meg a kapitányságra.

Az eljárás során a későbbiekben megállapítást nyert, hogy a panaszost a rongálás tekintetében csak gondatlan elkövetés terheli, ezért, figyelemmel arra, hogy a rongálás bűncselekménye csak szándékos elkövetés esetén büntethető, a büntetőeljárást megszüntették.

³ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

III.

A Testület érdemi vizsgálata során a panaszosi előadást, valamint a rendőrség által rendelkezésre bocsátott dokumentumokat értékelte, és megállapította, hogy kellő jogalapot biztosított a panaszossal szembeni intézkedésre az adatgyűjtés⁴, amelyet a r. főtörzsőrmester feljelentése nyomán indult büntetőeljárás során végzett a nyomozó hatóság, ezért jogszerűnek ítélte volna az igazoltatást, ha azt egy, a büntetőeljárásban nem érintett rendőr foganatosította volna. Jelen esetben azonban – mivel tehát a panaszossal szemben az a rendőr intézkedett, akinek sérelmére a kérdéses bűncselekményt elkövették, vagyis akinek a gépkocsiját megkarcolták – ésszerű kételyek merültek fel az intézkedés részrehajlás-mentességével összefüggésben, és ezáltal súlyosan sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga. Az Rtv. 13. §-a előírja ugyanis, hogy a „rendőr köteles a törvény rendelkezéseinek megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni”. Az Rtv. részrehajlás mentes ügyintézésre vonatkozó rendelkezése az Alkotmánynak egyrészt a tisztességes eljárást garantáló, másrészt a 70/A. §-ban biztosított jogegyenlőségre és a megkülönböztetés tilalmára vonatkozó szabályának érvényesítését szolgálja. Ilyen rendelkezések minden jogilag szabályozott eljárásban (pl. büntetőeljárás, polgári eljárás, közigazgatási hatósági eljárás) találhatók azzal, hogy e követelmény érvényesülését eljárási jogintézmények (összeférhetetlenség, kizárás) is garantálják. Az Rtv.-ben – sajnálatos módon – ugyan ilyen részletes garanciák nincsenek, a 13. § (2) bekezdése mégsem értelmezhető pusztán elvként, azaz a rendőrségi eljárásban is érvényesülnie kell a részrehajlástól mentes ügyintézésnek. Amint a Testület azt már több állásfoglalásában⁵ is jelezte, az elfogulatlanság kérdésének megítélésénél tekintettel van az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) gyakorlatára is. Az EJEB a bírák pártatlanságának vizsgálata során alakította ki az ún. szubjektív és az objektív tesztet. A Piersack c. Belgium ügyben⁶ az EJEB különbséget tesz objektív, illetve szubjektív megközelítés között, ez utóbbi esetben a bíró személyes meggyőződését igyekeznek megállapítani, míg az objektív teszt annak a megállapítására szolgál, hogy a bíró eljárása elégséges garanciát nyújtott-e ahhoz, hogy a pártatlanságát illető legitím kételyeket ki lehessen zárni. A fenti EJEB-ítéletet a jelen esetre vetítve a Testület megállapította, hogy az intézkedő rendőr eljárása nem nyújtott elégséges garanciát ahhoz, hogy kizárhatóak lettek volna a pártatlanságával kapcsolatos legitím kéte-

⁴ Az Rtv. 29. § (1) bekezdés második fordulata szerint „A rendőr a feladata ellátása során igazoltathatja azt, akinek a személyazonosságát [...] bűnmegelejtési vagy bűnüldözési célból, [...] kell megállapítani.”

⁵ Pl. 188/2010. (IV. 7.) sz. állásfoglalás

⁶ 8692/79 (1/10/1982), A53. sz. ügy

lyek. A r. főtörzsörmester gépjárműve volt a bűncselekmény tárgya, az iratok szerint ő tett feljelentést az ügyben rongálás miatt, tehát az ügyben érintett, elfogult volt. A Testület álláspontja szerint elvárható lett volna egyrészt az, hogy az intézkedő rendőr saját ügyében adatgyűjtést egyáltalán ne is végezzen, másrészt lehetősége lett volna arra, hogy egy, az ügyben nem érintett kollégáját kérje meg a panaszossal szembeni intézkedésre. Az intézkedés nem volt halaszthatatlan, a panaszos nem jelentett veszélyt a környezetére, így semmi nem indokolta azt, hogy az érintett rendőr maga járjon el.

Az intézkedő rendőr részrehajló eljárása miatt a Testület a panaszos előállítását szükségszerűen jogszerűtlennek ítélte, ettől függetlenül azonban ezen intézkedéssel összefüggésben is rögzítette álláspontját az alábbiak szerint. A Testület úgy véli, hogy a panaszos előállítása az arányosság követelményének sem felelt meg, mert a rendőr nem járt el kellő körültekintéssel az előállítás mérlegelése során. Az Rtv. korábban hivatkozott 33. § (2) bekezdés b) pontja ugyanis a rendőr mérlegelésére bizza, hogy a bűncselekmény előállításával gyanúsítható személyt előállítja-e. A mérlegelés során az eljáró rendőrnek azonban figyelembe kell vennie az eset körülményeit, az intézkedéssel elérhető célt, valamint figyelemmel kell lenni az Rtv. 15. §-ában foglalt arányossági követelményre is⁷. Jelen esetben a Testület megítélése szerint kellő jogalapot szolgáltatott az előállításhoz az, hogy a panaszos beismerte, hogy ő követte el a rongálást, ugyanakkor túlnyomó többségben voltak azok a tényezők, amelyek az előállítás mellőzését indokolták volna. A panaszos mindössze 14 éves volt az elkövetés idején, és a büntetőeljárásra vonatkozó szabályok szerint a rendőrségnek meg kellett volna őt idéznie, a szüleit pedig értesítenie kellett volna a kihallgatásról. Az eset kapcsán nem merült fel olyan körülmény, amely indokolta volna az azonnali intézkedést, és nem jelentkezett volna érdeksérelem egyik oldalon sem, ha a panaszos kihallgatását néhány nappal később, szabályszerű idézést és értesítést követően végezték volna el. Aggályosnak tartotta a Testület azt is, hogy a panaszos előállítását egy olyan videofelvételre alapozta a rendőrség, amely alapján a panaszos egyrészt nem volt egyértelműen beazonosítható a felvétel rossz minősége miatt, másrészt, amely felvételt sem a panaszosnak, sem törvényes képviselőinek nem volt lehetősége megtekinteni, és amelyet a büntetőeljárás során sem használtak fel bizonyítékként. A Testület megítélése szerint továbbá az előállítás mérlegelése során szerepet játszhatott az is, hogy az intézkedő rendőr saját tulajdonában lévő gépkocsit érintő bűncselekményről volt szó, mert nagy valószínűséggel nem döntött volna az előállítás mellett, ha személyesen nem érintett az ügyben. Fentiek miatt a

⁷ Az Rtv. 15. § (1) bekezdés szerint „A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.”

Testület a panaszos személyi szabadsághoz való jogának sérelmét is megállapította az arányosság követelményének megsértése miatt.

Tekintettel arra, hogy a Testület aránytalanság okán jogszerűtlennek ítélte az előállítást, az előállítás időtartama tekintetében is megállapította a személyi szabadsághoz fűződő alapvető jog sérelmét, az állásfoglalásban ugyanakkor megjegyzi, hogy jogszerű előállítás esetén – figyelembe véve a foganatosított eljárási cselekményeket – az előállítás időtartamát önmagában nem tekintette volna jogsértőnek. Az előállítás közel két órája alatt ugyanis sor került a panaszossal szemben az igazoltatás, valamint az előállítás foganatosítására, a szülők értesítésére, majd az édesanya megérkezését követően a panaszos tanúkenti kihallgatására.

Fentiek mellett a Testület a panaszos tisztességes eljáráshoz való jogának sérelmét is megállapította az igazolás kiadásának elmaradása miatt, nem fogadta el ugyanis az intézkedő rendőr azon hivatkozását, miszerint egyéb kötelezettségei miatt nem tudta kiállítani azt⁸. A Testület több alkalommal kifejtette, hogy az ilyen jellegű körülmények a konkrét ügyben eljáró rendőröket nyilvánvalóan mentesítik a felelősség alól, a Testületnek azonban azt kell vizsgálnia, hogy a rendőrség, mint szervezet megfelelően biztosítja-e az alapjogok érvényesülését. A közhatalmat gyakorló szervek ugyanis nem hivatkozhatnak alappal saját belső nehézségeikre az állampolgári jogok biztosításának elmaradása esetén. A Testület korábbi állásfoglalásaiban⁹ is kimondta, hogy a rendőrség nem hivatkozhat alappal saját leterheltségére, munkaszervezési nehézségeire az állampolgárok alapvető jogaival összefüggő kötelezettségeinek teljesítése során. A fenti megállapítás jelen esetben is indokoltta tette az alapjogsértés megállapítását.

A Testület hitelt érdemlőként fogadta el a panaszos azon állítását, miszerint emberi méltóságát sértve járt el vele szemben a kihallgatást végző rendőr, félelmet keltett benne a rendőri intézkedés, továbbá annak beismerésére próbálták rábírní, hogy édesapja bántalmazza, és ezért nem ismeri be a rongálás elkövetését. A Testület töretlen gyakorlata szerint ugyanis hitelesnek tekinti a panaszosi állítást olyan esetekben, amikor a rendőrség a Testület konkrét kérdése ellenére sem cáfolja a panaszosi állításokat. Jelen esetben a Testület nem találta kielégítőnek azon rendőrségi választ, miszerint „a körülmények tisztásához a rendelkezésre álló iratok tartalmából lehet következtetéseket levonni, azonban nem lehet megnyugtatóan állást foglalni azzal kapcsolatban, hogy az előállítás kezdete és a törvényes képviselő megérkezése között eltelt fél óra alatt milyen beszélgetés zajlott a panaszos és a r. főtörzsőrmester között”. A Testület az emberi méltóság védelmével kapcsolatban több állásfoglalá-

⁸ Az Rtv. 33. § (4) bekezdése szerint „Az előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, és az előállítás időtartamáról részére igazolást kell kiadni.”

⁹ Pl. 304/2009. (X. 14.) sz. állásfoglalásában

sában¹⁰ is rámutatott arra, hogy rendőri hivatást választóktól, különösen az Rtv.-ben is szereplő szolgálati feladatok ellátása során – ezen belül is elsősorban akkor, amikor intézkedés közben az állampolgárokkal közvetlen kapcsolatba kerülnek – más állampolgárokénál magasabb erkölcsi tartás, fokozottabb türelmesség és tolerancia, körültekintő és mások számára példaértékű viselkedés várható el. Mindez adódik az Rtv. azon rendelkezéseiből, amelyek kiemelkedő közhatalmi jogosítványokkal ruházzák fel a rendőröket, az államszervezetben belül kitüntetett pozícióba helyezve őket. Ezzel arányosan azonban az Rtv. és a Szolgálati Szabályzat¹¹ szigorúbb követelményeket is támaszt velük szemben, és az ezeknek való megfelelést maradéktalanul megköveteli, megteremtve a számonkérhetőség lehetőségeit is. A Testület álláspontja szerint egy gyermekben félelmet kelthet önmagában az, hogy az iskolából hazafelé tartva egy rendőr megállítja, kérdéseket tesz fel neki, majd előállítja, és ezt a félelmet csak fokozta az eljáró rendőrök jelen esetben tanúsított magatartása, ezért a Testület megállapította a panaszos emberi méltósághoz való jogának sérelmét is.

A fentieket összegezve, a Testület állásfoglalásában úgy nyilatkozott, hogy súlyosan sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való alapvető joga, mivel az intézkedő rendőr elfogulatlan eljárása kapcsán ésszerű kételyek merültek fel. Sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való alapvető joga az előállítás okára és időtartamára vonatkozó igazolás kiállításának elmaradása miatt is, személyes szabadsághoz fűződő alapvető joga az előállítás aránytalansága folytán, továbbá emberi méltósághoz való alapvető joga a rendőr által használt hangnem miatt.

IV.

Tekintettel arra, hogy a Testület súlyos alapjogsérelmet állapított meg az ügyben, az Rtv. vonatkozó rendelkezései szerint¹² megküldte állásfoglalását az országos rendőrfőkapitánynak, aki közigazgatási eljárás lefolytatását követően határozatában a panasznak helyt adott. Az országos rendőrfőkapitány osztotta a Testület azon álláspontját, miszerint a panaszossal szemben foganatosított intézkedés-sorozat kapcsán a részrehajlás-mentesség, valamint a legkisebb hátrány követelményének megsértésével kapcsolatban ésszerű kétely merült fel, aminek eredményeként sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga. Fentiekből következően a rendőrfőkapitány a

¹⁰ Pl. 64/2008. (VIII. 18.) sz. állásfoglalás

¹¹ A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet

¹² Az Rtv. 93/A. § (6) bekezdés szerint „A Testület a panaszt kilencven nap alatt vizsgálja meg. A Testület az állásfoglalását külső befolyástól mentesen alakítja ki. A Testület az állásfoglalását megküldi az országos rendőrfőkapitány, valamint a főigazgatók számára.”

panaszossal szemben foganatosított előállítást is alapjogsértőnek ítélte, mind tényében, mind végrehajtásának azonnali módjában, elsősorban a törvényes képviselő jelenlétének hiánya miatt. Emiatt sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz és személyi szabadsághoz fűződő alapvető joga, annak ellenére, hogy az előállítás időtartama mindösszesen alig két óra volt.

Ugyanígy jogsértőnek ítélte az országos rendőrfőkapitány azt is, hogy az előállításról készült igazolást – noha a rendőri jelentésben az áll, hogy kiállították – ténylegesen nem adták át a panaszosnak. Az Rtv. az igazolás kiállítását és átadását nem fakultatív feladatként határozza meg, ezért álláspontja szerint annak elmaradása mindenképpen jogszerűtlen, abban az esetben is, ha az előállítást végző rendőr egyéb szolgálati feladatai miatt nem kerül sor az átadásra.

Az országos rendőrfőkapitány a tekintetben is osztotta a Testület álláspontját, hogy az előállítás, valamint az azt követő – részben törvénytört – eljárási cselekmények során tanúsított rendőri magatartás alkalmas volt arra, hogy a fiatalkorú személyben félelmet keltsen, őt összezavarja. Különösen igaz ez arra az időre, amikor a panaszos egyedül tartózkodott a rendőrkapitányság épületében, és törvényes képviselői még nem érkeztek meg a helyszínre.

Az országos rendőrfőkapitány megítélése szerint az a körülmény is jogszerűtlenséget generált, hogy a panaszost az őt igazoltató rendőr a jelentés tanúsága szerint 13 óra körüli időben észlelte, azonban az előállításról szóló jelentés szerint az intézkedés kezdete 13 óra 50 perc volt. Indokolt lett volna az intézkedés kezdetének pontos megjelölése, mert a 13 óra 50 perc nem tekinthető 13 óra körüli időnek. Az Rtv. egyértelműen rögzíti, hogy az előállítás időtartamát a rendőri intézkedések kezdetétől kell számítani, így a rendőrfőkapitány álláspontja szerint jelen eset egyúttal súlyos szakmai hibának is minősíthető.

Az országos rendőrfőkapitány határozatában hangsúlyozta, hogy az ügyvel kapcsolatban megítélése szerint olyan mértékű és jellegű jogi, valamint szakmai hibákat követtek el, amelyek az érintett rendőrök fegyelmi felelősségének vizsgálatát teszik indokolttá.